Recensie: Guernica Guernica ***1/2

Bourla Antwerpen
donderdag 9 oktober 2025

foto © Sofie Silbermann

Recensie:
FC Bergman is het Vlaamse theatercollectief met Stef Aerts, Joé Agemans, Thomas Verstraeten en Marie Vinck, dat ontegensprekelijk tot onze top behoort en internationaal hoge ogen gooit. Niet erg verrassend is het dan ook dat hun jongste voorstelling Guernica Guernica in een mum van tijd uitverkocht geraakte in de Bourla. Drie extra voorstellingen werden toegevoegd en ook daarvoor geraakten de kaarten in sneltempo de deur uit.

Inspiratie voor Guernica Guernica vond FC Bergman bij het wereldberoemde werk van Pablo Picasso dat in Madrid te bewonderen valt. Wat velen echter vergeten, niet in het minst de massatoeristen die selfies nemen voor het werk, is dat Picasso zijn gevoelens bij de bombardementen op het Spaans-Baskische stadje Guernica in 1937, dat toen 7.000 inwoners kende en 3.000 vluchtelingen, op het doek schilderde. De schilder koos voor een monochroom werk met wit, zwart en grijstinten om de gruwel, het grauwe, en de horror van de gebeurtenissen in de verf te zetten toen de Spaanse nationalisten gesteund door fascistisch Italië en nazi-Duitsland een succesvolle staatsgreep pleegden op de zittende republikeinse regering. De dictator Francisco Franco zal uiteindelijk in 1939 ook zegevieren.
Het woordeloze Guernica Guernica dat een uur en tien minuten duurt toont 4 scènes. Beginnen doet het met de broedermoord van Kaïn op zijn broer Abel. God aanvaardde namelijk niet het offer dat ie als akkerbouwer bracht, maar wél dat van zijn broer die schapenherder was. Uit jaloezie vermoordde Kaïn zijn broer, hier met een steen.
Vervolgens zien we in Guernica Guernica twee blauwe doeken naar links en rechts opentrekken. Als je wil kan je daar de Rode Zee in zien die Mozes weet te openen zodat de Israëlieten van de Egyptenaren kunnen vluchten. Onder de doeken zien we een groot tableau vivant, ook in monochrome kleuren, zwart, wit en grijstinten zoals Picasso's doek, maar met hier en daar wat roze en rood (tong, gehemelte, nek ...). De gezichtsuitdrukkingen, vaak opengesperde monden die het lijden, de pijn, angst, verrassing, verdriet en horror tonen in combinatie met lichaamshoudingen (vallend, achterover- of vooroverbuigend) genereren een sterke visuele impact op de kijker. Een drone vliegt over het tafereel en zoomt in op elke figurant, in totaal doet deze productie maar liefst beroep op een 80-tal van hen om die gruwel te tonen, wat live geprojecteerd wordt op het grote scherm. Op de scène zien we geen beweging, iedereen staat, hangt, of ligt namelijk in positie met behulp van statieven. Enkel de drone beweegt, vliegt over alles en iedereen heen en de beelden op het videoscherm tonen ook beweging.

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

Staat de broedermoord van Kaïn op Abel geboekstaafd als de eerste broedermoord, dan is het bombardement op Guernica een van de eerste grootschalige aanvallen ooit met als doel zo veel mogelijk willekeurige niets en niemand ontziende burgers te doden zodat de tegenstander zijn moraal zou verliezen. Na de Bijbelse proloog toont het collectief het bombardement in een drieluik vanuit respectievelijk het standpunt van de slachtoffers, de daders en de getuigen.

Tussen elke scène door is er een podiumwissel waarbij de hoofdrol – en eigenlijk geldt dat voor de ganse productie – weggelegd is voor de stagehands en de rest van de technische crew die deze voorstelling dragen. FC Bergman heeft met Guernica Guernica niet de ambitie om de gebeurtenissen uit 1937 te re-enacten. Hoewel het eerste tableau vivant, dat wat weg heeft van een plaatje uit een strip of een still uit een oorlogsfilm, absoluut indruk maakt, zien we enkel bommen vallen, en missen we de horror die zich in werkelijkheid in drie stappen afspeelde. Eerst werden er namelijk handgranaten en bommen gesmeten om onder de inwoners paniek te zaaien. Daarna werden de machinegeweren ingezet om hen te doen vluchten naar de schuilkelders om die vervolgens te laten instorten wanneer er brandbommen op de huizen werden gedropt. Met andere woorden: de inwoners werden als ratten in de val gelokt.

In het tweede tafereel zien we een fictief verjaardagsfeest van de generaal Emilio Mola die de opdracht gaf om het bombardement op Guernica uit te voeren. In realiteit heeft ie zijn vijftigste verjaardag nooit gehaald. Hij stierf namelijk in een vliegtuigongeluk iets minder dan twee maanden na die 26ste april 1937. In deze massascène keert de stier terug. Het is overigens het enige rekwisiet dat in de drie taferelen terugkeert wat je kan zien als een verwijzing naar het Spaanse erfgoed (stierengevechten) maar ook als symbool van het fascisme en dictator Franco. Aan een rijkelijk banket wordt er tijdens het tweede tafereel gevierd. Wat opvalt is dat we naar bijzonder veel ruggen kijken vanop de eerste rij van de parterre en eigenlijk nauwelijks zien wat er zich werkelijk afspeelt. FC Bergman lijkt hier het inner circle-gevoel te willen versterken, dat je als toeschouwer geen deel uitmaakt van deze fascistische club, wat wat doet denken aan allerhande premièrerecepties waar het bijzonder moeilijk minglen is als buitenstaander gezien de cultuursector - hoewel ze zich graag als 'progressief' beschouwt - een behoorlijk gesloten gemeenschap is. Eén uitzondering op dit gevoel tijdens het tweede bedrijf, is het jonge meisje dat voor ons plaatsneemt op de rand van het podium en met een speelgoedlegervliegtuigje speelt terwijl een man uit het leger met een arm naar haar kijkt. Verder moeten we het stellen met de foto's in zwart-wit die live gemaakt worden en geprojecteerd. Pure propaganda.

Tenslotte zien we Stef Aerts met een masker over zijn hoofd als Picasso op de tonen van Ravels Bolero met witte borstel over de op een doorschijnend plastic doek aangebrachte strepen gaan zodat diens Guernica, weliswaar enkel in een witte kleur, tevoorschijn komt. Het doek schuift beetje bij beetje richting podium, en het massatoerisme duikt steeds nadrukkelijker op. Op een paar bezoekers van het museum na die het kunstwerk analyseren en proberen na te schetsen, zien we vooral selfies genomen worden, en het individu/ego zich op de voorgrond plaatsen met als achtergrond hét thema van Guernica Guernica terwijl Marie Vinck als een van de suppoosten het publiek op afstand, achter het afzetkoord wil houden.

Hoewel de bedoeling van Guernica Guernica niet is om het een en ander aan te klagen, is het startpunt van deze multimediale voorstelling dat sowieso. Die is namelijk vertrokken vanuit de vaststelling dat Picasso's werk, dat als een universeel pleidooi tegen oorlog beschouwd wordt, ondertussen zo beroemd is geworden dat het werk over de tragedie de tragedie die heeft plaatsgevonden in 1937 mee in de vergetelheid doet brengen.

Of zoals de Amerikaanse regering in 2003 deed in het hoofdkwartier van de VN door een blauw gordijn te hangen voor een reproductie van Guernica toen het massale luchtaanvallen op Iraakse steden aankondigde

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

tijdens een presentatie van Colin Powell waarin hij de "argumenten voor oorlog tegen Irak" uit de doeken deed. Gesteld werd dat Irak toen over massavernietigingswapens zou beschikken. Dat bewijs werd echter nooit gevonden, alsook niet dat toenmalig dictator Saddam Hussein en zijn regime banden met terreurgroep Al Qaeda had. Het eindbeeld van Guernica Guernica, het blauwe doek dat voor het ondertussen volledig wit geverfde doek schuift, waarin je dan weer de relativiteit van de kracht van kunst kan inzien, verwijst daarnaar.

Dat blauwe doek maakt de cirkel ook rond met het doek dat over de parterre ligt aan het begin van de voorstelling waar het drieluik zich ontvouwt. Maar het laatste beeld van een toeschouwer voor Guernica doet dat ook. Op zijn shirt staat een verwijzing naar FC Bergmans 300 el x 50 el x 30 el, dat inspiratie vond in het Bijbelverhaal de zondvloed uit het boek Genesis. En zo zijn we terug bij de Bijbel, of hoe jaloezie de eerste broedermoord en gruwel in de wereld bracht. Daarbij maken we de vaststelling dat sindsdien deze cyclus helaas eindeloos lijkt.

< Bert Hertogs >

CREDITS

van en met Stef Aerts, Joé Agemans, Thomas Verstraeten, Marie Vinck

dramaturgie Koen Tachelet

kostuumontwerp An d'Huys, Elena De Lie (assistentie)

lichtontwerp Bart Van Merode

geluidsontwerp Maarten Van Cauwenberghe

met 80 figuranten:

FIGURANTEN: Adel Yazbek, André De Budt, Annelies Raes, Arthur Decock, Bie Van Pottelberghe, Cara Vissers, Cédric Vanvaerenbergh, Diede Van Lancker, Ellis Slivnojs, Emiel Callies, Emiliano Lopez Hartmann, Enrico Guiguilé, Eric Lambrechts, Erwin Loos, Frank Allaerts, Geert Goossens, Guido Totté, Guy Goedseels, Irnes Hajdarevic, Jef Baetens, Johan Costermans, Leonie Maes, Lori Stas, Lucien Winkeler, Lynn Brouwers, Meghan Maboh, Miguel Beretta, Mol Mertens, Nikolaas Van Impe, Noor Rouwens, Olivier De Jonghe, Patrick Vermeulen, Paul Grégoire, Rita Buellens, Roos Kemani, Rosalie Winkeler, Rozerin Gumus, Samuele Lopez Hartmann, Sarah Opdenacker, Sebastiaan Winkeler, Shana Van Looveren, Sien Cuvelier, Sofia Bouzid, Sofie Mora, Steph Daubersy, Steph Van Iersel, Stijn Cornelis, Stijn Del Favero, Susan De Ceuster, Tom Magnus, Tomas Van Balen, Umit Kamali, Ursula Pauwels, Vincent Vandevyvere, Xadi Meeusen, Zaheer Hawseea

KOOR: Peter Spaepen (koorleider), An Vandevelde, Bart Onsia, Chris Renson, Donald Cardon, Eline Vereecke, Elya Degryse, Femke Dieryck, Frederieke Duchateau, Greet Callaerts, Herlinde Hiele, Isabelle Van Asbroeck, Jan Deltour, Joachim Put, Kris Vanhoeck, Kristin Neutjens, Lieve De Min, Lot Lemmens, Louky van Eijkelenburg, Luc Wynants, Manuel von Rahden, Merel Van Mol, Mia Coulier, Miek Rijsbosch, Ruth Flikschuh, Sarah Vandendriessche, Simon Horsten, Sofia Vleeshouwers, Stefan Lopez Hartmann, Ulli De Leener, Walter Werquin, Wouter Lelong, Yelter Bollen

productieleiding Sharon Lavaert

productieassistentie Katinka De Belder, Emma Van Avermaet

technische productieleiding Diederik Suykens

techniek set Friedemann Koch, Ward Van den Bossche

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

techniek licht Lies Van Loock
techniek geluid Roel Snellebrand
techniek video Paul Van Caudenberg
toneelmeester Bourla Maarten Meeussen
techniek Bourla Henk Vandecaveye, Steven Peeters, Filip van Berendoncks, Eva Dermul, Raf Joossens, Chiara Schoofs
techniek stagiaire Bourla Jona Eli Merckx
chef haar en make-up Carolien Wardenier
props Caroline Verbrugghe, Saskia Martindale, Eric De Wulf
stage Julia Groenland, Emilio Pramatarov, Emil Leysen, Wytse Algra
uitvoering kostuum kostuumatelier Toneelhuis Kathleen van Mechelen, Monique van Hassel, Elena De Lie, Esther Reijnen, Tanya Maldonado, Julie Stoops (stage), Amélie d'Hondt (stage), Caroline Verbrugghe, Kasia Mielczarek
uitvoering decor decoratelier Toneelhuis Jasper Janssen (coé¶rdinator), Niels Antonissen, Chris Reijnen, Luk Willekens, Patrick Jacobs, Senne Suls, Noah Dockx
productie Toneelhuis, FC Bergman
coproductie Ruhrtriennale, Les Théé¢tres de la Ville de Luxembourg, BRODER
particulier producent Dirk Raes
met de steun van de Tax Shelter maatregel v/d Belgische federale overheid via Gallop Tax Shelter
met dank aan Vincent Goedemé, Enio Arnouts, Sira Guiguilé en de hele kantineploeg, Diederik Hoppenbrouwers, Sasho Pramatarov, Red Star Line museum, Opera Ballet Vlaanderen, Maud Aguirre, Billie Marcelis, Ymke Smets.

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.